

ELÍTÉLTEK TÖBBSZAKASZOS, TÁRSADALMI ÉS MUNKAERŐ-PIACI REINTEGRÁCIÓJA ÉS INTENZÍV UTÓGONDOZÁSI MODELLJÉNEK KIALAKÍTÁSA ALPROJEKT

A kriminalitás mértékének jelentős összetevője a visszaesők általi bűnelkövetés, ezért jelentős szerepe van a bűnelkövetőkkel, különös tekintettel a fogvatartottakkal való foglalkozásnak. Szakemberek rámutatnak, hogy a szabadulás utáni első 6 hónap a legkritikusabb, legtöbbször ekkor dől el, hogy az illetőnek sikerül-e visszailleszkednie a társadalomba vagy bűnismétlő lesz. Már egy pár hónapos szabadságvesztésre ítélt számára is nehéz a társadalomba történő visszailleszkedés, ugyanis a bebörtönzés szinte azonnal megváltoztatja a környezet magatartását a fogvatartottal szemben, amelynek következtében a szabadulás után rendkívül nehéz a munka- és lakáskeresés, a szociális kötelek elsorvadnak.

A probléma kezelésének egyik lehetséges útja a másodlagos, harmadlagos prevenció erősítése, vagyis a szabadultak reintegrációs esélyeinek növelése

Az alprojekt célja olyan komplex szolgáltatás-csomag kialakítása, amely elősegíti a fogvatartottak sikeres társadalmi és munkaerő-piaci visszailleszkedését és csökkenti az elítéltek bűnismétlési kockázatát.

A programok kialakításának és biztosításának feltétele a fogvatartottak reintegrációjában fontos szerepet betöltő intézmények közötti szoros szakmai együttműködés, ezért az alprojekt megvalósításában **négy konzorciumi partner** vesz részt: **az Észak-alföldi és a Dél-dunántúli Regionális Munkaügyi Központ, az Igazságügyi Hivatal, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága** és az alprojekt koordinátora az **Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium**.

A megvalósítás helyszíne az érintett **három régió** (Dél-dunántúli, az Észak-alföldi, valamint az Észak-magyarországi régió) **büntetés-végrehajtási intézetei**¹.

A fogvatartottak számára kialakítandó szolgáltatás-csomag öt egymásra épülő szakaszból áll.

Az első szakaszban az önkéntesen jelentkező fogvatartottak egy motivációs foglalkozáson vesznek részt, ahol részletes tájékoztatást kapnak a program keretében igénybe vehető szolgáltatásokról. Azon elítéltekkel, akik szeretnének részt venni a programokban egy motivációs kérdőívet vesznek fel, amely felméri a szükségleteiket, kompetenciáikat és motivációjukat. A felmérés alapján készül el az egyéni fejlesztési terv.

A második szakaszban készség- és képességfejlesztő (kommunikációs, agressziókezelő, konfliktuskezelő, önismereti, életvezetési stb.) tréningeken

¹Baranya Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet, Fiatalok Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete-Pécs, Tolna Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet –Szekszárd, Somogy Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet –Kaposvár, Jász Nagykanizsa-Szolnok Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet –Szolnok, Hajdú-Bihar Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet –Debrecen, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet –Nyíregyháza, Tiszalöki Országos Büntetés-végrehajtási Intézet –Tiszalök, Heves Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet –Eger, Borsod- Abaúj –Zemplén Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet –Miskolc, Fiatalok Regionális Büntetés-végrehajtási Intézete –Szirmabesenyő, Sátoraljaújhegyi Fegyház és Börtön, Balassagyarmati Fegyház és Börtön.

vesznek részt az elítéltek. A tréningek típusa az adott büntetés-végrehajtási intézetben élő fogvatartottak szükségleteinek figyelembevételével kerül kiválasztásra. A csoportos foglalkozások mellett a szakmai érdeklődést feltáró egyéni interjúk is készülnek a programban részt vevő elítéltekkel. Az interjúk alapján az egyéni fejlesztési terv is kiegészül egy úgynevezett jövőtervvel, amely tartalmazza az elítélt szabadulás előtti és szabadulás utáni terveit, vállalásait. A második szakaszból a fogvatartott tovább léphet a harmadik szakaszba, illetve ha már van szakmája és/vagy munkatapasztalata és kevesebb, mint hat hónapja van a szabadulásig, akkor közvetlenül a negyedik, vagyis a kivezető szakaszba léphet.

A harmadik - leghosszabb – **szakaszban** kerül sor a szakmaképzésekre. A képzés típusa és hossza a jelentkező fogvatartottak jövőtervétől, képzettségi szintjétől és szabadulásuk várható időpontjától illetve munkaerő-piaci igényektől függően kerül meghatározásra. A szakmaképzések mellett a résztvevők rendszeres egyéni motivációs beszélgetéseken is részt vesznek a motiváció fenntartása illetve szükség esetén krízisintervenció céljából.

A negyedik szakasz további két alszakaszra osztható; egy úgynevezett kivezető szakaszra, aminek a célja fogvatartottak szabadulásra való felkészítése és egy szabadulás utáni szakaszra. A szabadulásra való felkészítés keretében egyrészt álláskereső technikákat sajátítanak el a résztvevők, másrészt elkezdődik az utógondozási tevékenység (hiányzó iratok pótlása, kapcsolatfelvétel a fogvatartott családjával, szálláslehetőség felkutatásában és álláskeresőben való segítségnyújtás). A szabadulás után az utógondozó mellett önkéntes mentorok is segítik a szabadulót. Az önkéntesek elsősorban a szociális és jogi felsőoktatás hallgatói, illetve az ezeken a szakterületeken végzettséget szerző pályakezdők lehetnek, továbbá kísérleti jelleggel intézetenként 1-3 fő volt bűnelkövető is részt vesz a mentori munkában. A családi kapcsolatok helyreállításában nagy segítséget nyújthat a családi döntéshozó csoportkonferencia módszerének² alkalmazása, amely szintén elkezdődhet a bv. intézet falain belül. A szabadulás után a programban részt vevő volt fogvatartottakat az utógondozói koordinátor 6 hónapig követi nyomon.

A már megvalósult reintegrációs és bűnmegelőzési programok tapasztalatai illetve a TÁMOP 5.6.2 projekt előkészítő szakaszában a bűnmegelőzés területén lefolytatott kutatás eredményei szerint a reintegrációs programok hatékonyságát leginkább az gátolja, hogy az érintett szakemberek illetve intézmények között nincs vagy esetleges az együttműködés illetve az érintett szakemberek gyakran nem rendelkeznek korszerű szaktudással. A többszakaszos reintegrációs projekt sikere érdekében ezért a **programot megvalósító szakemberek**, akik nagyon eltérő kultúrájú, hagyományú intézményekből érkeznek, **közös képzéseken, felkészítő tréningeken, esetmegbeszélő csoportokban és szupervízió**n vesznek részt.

² A család és az ügyében érintett szakemberek részvételével tartott megbeszélés, amelynek célja, hogy a család képessé váljon a saját problémáira megtalálni a számára legmegfelelőbb megoldást, döntéseket tudjon hozni, valamint képes legyen a céljai megvalósítására felhasználni a szakemberek által nyújtott szolgáltatásokat. A módszer alkalmazási területei: családtag bűnelkövetővé válása, családtag drog és/vagy alkohol fogyasztása, visszailleszkedés gyermekotthonból, javítóintézetből, bv. intézetből kikerüléskor, gyámhatósági eljárások, szülők válása, iskolai beilleszkedés, iskolakerülés, iskolai konfliktusok stb.

A modellprojekt megvalósítása során szerzett tapasztalatok összegzéseként módszertani **útmutatók és protokollok** is készülnek a következő témákban:

- Az alprojektbe bevont célcsoport tagok teljes reintegrációs program alatti nyomonkövetését szolgáló adatbázis/ügyfélnyilvántartó program kialakítása,
- a büntetés-végrehajtási intézet, a munkaügyi központ és a pártfogó felügyelői szolgálat együttműködésének protokollja,
- fogvatartotti szükségletfelmérés elkészítésének módszertani útmutatója,
- szakmai ajánlás megfogalmazása a fogvatartottak sikeres reintegrációjához szükséges képzési fejlesztési csomag kialakítására (a csomag tartalmazza a kulcsképeség-fejlesztő tréningeket, egyéni krízisintervenciót, szakmaképzéseket),
- az intenzív utógondozói tevékenység végzésére módszertani ajánlás előkészítése,
- az intenzív utógondozás során alkalmazott önkéntes mentori tevékenység leírása.

A projekt során szerzett tapasztalatok és a kialakult jó gyakorlatok nyilvánossággal való megismertetése érdekében több **kisebb konferencia** kerül megrendezésre. Ezen kívül készül **egy film** a családi döntéshozó csoportkonferencia módszerének az elítéltek reintegrációjában történő alkalmazási lehetőségeiről.